

Ia Grigalashvili

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Folklore Image of Saint George
(According to the work “Miracles and Will of Great Saint George”)

Abuserisdze Tbel's work “Miracles and Will of Great Saint George” is written in the early renaissance age in 13th century, CE. Like other authors of the renaissance age the author reveals freedom of creativity while telling about the miracles of St George accordingly. He was basing on local, oral legendaries and used the works translated in Georgian language. St George's image is unforgettable that is made by influence of oral legendaries. Saint addresses to the builder in a baby's voice, that must be considered as expression of influence of the renaissance motives. Once he appeared in an image of the snake that we can deem as an allegoric reveal of old mythic thinking.

Key words: Tbeli, Abuseridze, Saint, George, Folklore

ია გრიგალაშვილი

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

წმინდა გიორგის ფოლკლორული სახე
(ტბელ აბუსერიძის თხზულების –
„სასწაულნი და ანდერძი წმიდისა მთავარმოწამისა გიორგისნი“ –
მიხედვით)

წმინდა დიდმოწამე გიორგი ქრისტიანულ სამყაროში გამორჩეული ღვთაებრივი ძალმოსილების მქონედ ითვლება, მაგრამ მას სრულიად განსაკუთრებული ადგილი უკავია ქართულ ყოფასა და კულტურაში. რამდენიმე ქართული ხალხური თქმულება წმინდა გიორგის თვით იესოზე მეტად მზრუნველადაც კი წარმოაჩენს. საქართველოში უამრავი ტაძარია წმინდა გიორგის სახელზე აგებული და მისი ხსენება წელიწადში რამდენჯერმე იდღესასწაულება.

წმინდა გიორგი, როგორც ერთიანი საქართველოს სიმბოლო, ანუ საქართველოს განმასახიერებელი და მფარველი, პირველად მეფე გიორგი III (1115-1183) დიდ სახელმწიფო საბეჭდავზე გვხვდება. მეფე დავით აღმაშენებლის უცნობი მემკვიდრეა, რომ 1121 წელს დიდგორის ბრძოლაში წმინდა გიორგი განცხადებულად და ყოველთა სახილველად წინა უძღოდა ქართველთა ლაშქარს. წმინდა გრიგოლ ფერაძეს ნაშრომში „უცხოელ პილიგრიმთა ცნობები პალესტინის ქართველი ბერებისა და ქართული მონასტრების შესახებ“ მოაქვს, სავარაუდოდ, 1180 წლის ცნობა, რომელშიც ახსნილია ქართველების გეორგიანელებად სახელდების მთავარი მიზეზი. იერუსალიმის ლათინი პატრიარქი ჟაკ დე ვიტრი – ნაშრომში „იერუსალიმის ისტორია“ – აღნიშნავს: „ამ ხალხს Georgian-ებს (ქართველებს) უწოდებენ, რადგანაც განსაკუთრებული მოწიწებით ეპყრობა და ეთაყვანება წმინდა გიორგის, ვინც თავის მფარველად და მედრომედ მიაჩნია ურწმუნოთა წინააღმდეგ ბრძოლაში და პატივს სცემს ყველა სხვა წმინდანზე მეტად“ (ფერაძე 2012: 241).

1918-21 წლებში საქართველოს დემოკრატიული დამოუკიდებელი სახელმწიფოს გერბზე წმინდა გიორგის ჰერალდიკური გამოსახულება თითქმის უცვლელად, მხოლოდ მთვარისა და მზის ნაკლები ორნამენტირებით გადმოიტანეს 1990 წელსაც. თანამედროვე ქართული სახელმწიფოს გერბი წარმოადგენს ჰერალდიკურ ფარს, რომლის მთავარი ფიგურა წმინდა გიორგია, ვერცხლისფერ ცხენზე ამხედრებული, გველეშაპის გამგმირავი. ფარი დაგვირგვინებულია ქართული, ივერიული გვირგვინით. გერბის ფერისმტვირთველი ოქროსფერი ორი ლომი კი, ქართველ მეფეთა: ლევანის, ქაიხოსროს, გიორგი XI, ვახტანგ VI, ერეკლე II, გიორგი XII, დავით XII გერბების მიხედვითაა გამოსახული. ბაფთის ვერცხლის ველზე სევადისფერი ქართული წარწერით წარწერილია „ძალა ერთობაშია“ (გერბის ავტორია ჰერალდიკოსი მამუკა გონგაძე) (gov.ge, 19.09.2020, 2: 24).

საქართველოს მფარველი დიდმოწამე გიორგი დღესაც საბრძოლო სულისკვეთებით ადავსებს სამშობლოს მცველ მეომრებს.

მიუხედავად იმისა, რომ წმინდა გიორგი საქართველოს მფარველი დიდმოწამეა და ქართველთა ბრძოლებით აღსავსე ყოფა-ცხოვრებაში უდიდესი შემწე, მის შესახებ ქართულ ლი-

ტერატურაში, ქართულ ენაზე შემონახულია ერთადერთი ორიგინალური თხზულება „სასწაულნი და ანდერძი წმიდისა მთავარმოწამისა გიორგისნი“, რომლის ავტორია XIII საუკუნეში მოღვაწე ჰაგიოგრაფი ტბელ აბუსერისძე, თეოლოგიურ და ასტრონომიულ საკითხებში განსწავლული სასულიერო პირი, ჰიმნოგრაფი და რედაქტორი. მას ლიტერატურულ წყაროებად გამოუყენებია როგორც ადგილობრივი, ზეპირსიტყვიერი გადმოცემები, ასევე წმინდა დიდმოწამე გიორგის შესახებ არსებული ქართულად ნათარგმნი თხზულებებიც.

ტბელ აბუსერისძე მოღვაწეობდა აღმოსავლეთ საქართველოს ისეთ მნიშვნელოვან საეკლესიო ცენტრებში, როგორიცაა მარტყოფის ღვთაება და ალავერდის მთავარმოწამე. სწორედ ამ კერებმა შთააგონა ტბელი ახალი თხზულებებით განევრცო ასურელ მამათა ჰაგიოგრაფიული ციკლი. მისი ინიციატივით, ქართულ ეკლესიაში დაწესდა მარტოფის ხატის დღესასწაული, შეიქმნა კერამიონისადმი მიძღვნილი ჰიმნოგრაფიული ციკლი, ალავერდის მთავარმოწამის სასწაულები კი მან თავად აღწერა ჰაგიოგრაფიულ თხზულებაში „სასწაულნი მთავარმოწამისა წმიდისა გიორგისნი და ანდერძი“.

1222-1233 წლებში მონღოლთა და ხვარაზმელთა შემოსევის დროს, ტბელ აბუსერისძე ხიხანში ბრუნდება და თავისი ძმების, ერისთავთ-ერისთავების, აბუსერ IV-ისა და ვარდანის დავალებით ხელმძღვანელობს ხიხათა ციხისა და ეკლესიის მშენებლობას. 1233 წელს ტბელ აბუსერისძემ სწორედ ხიხათა წმ. გიორგის ეკლესიას მიუძღვნა ლიტურგიკული და სამეცნიერო-სასწავლო შინაარსის ძვირფასი კრებული, რომელიც ამჟამად ხელნაწერთა ინსტუტშია დაცული A-85 ნომრით (ცინცაძე 2019: 13).

ტბელ აბუსერისძე თხზულებაში „სასწაულნი წმიდისა მთავარმოწამისა გიორგისნი“ მოგვითხრობს მშენებელ ბოლოკ-ბასილის მიერ წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიების აგების ისტორიას შუარტყელში (ოპიზას მახლობლად, ფოცხოვში), რაც წმინდანის სასწაულებრივი მეოხებით განხორციელებულა. წმინდა გიორგის ბრძანებით, მშენებელს მარტომყოფს უნდა აეშენებინა დიდმოწამის სახელობის ეკლესიები, რაც სრულებით წარმოუდგენელი იქნებოდა მთავარმოწამე გიორგის შეწევნის გარეშე. წმინდა გიორგის მიმართვაში ბოლოკ-ბასილისადმი მუქარა გაისმის დავალების შეუსრულებლობის შემთხვევაში.

ვახტანგ როდონია აღნიშნავს: „უჩვეულოა, წმინდა გიორგი კალატოზს რომ ემუქრება: „აღმიშენე ტაძარი ხელთა მიერ ოდენ შენთა, და ნუმცა ვინ კადნიერ იქმნების მუშაკობად და შველად შენ თანა, და უკუეთუ ესე ესრეთ არა აჩვენო გულსმოდგინება, აღვაოხრო და მოგვლა ყოვლით სახლეულით შენითურთ“, ცოტა ქვემოთ კვლავ შერისხვისა და ამოწყვეტის ქადილია. ადრეულ სასულიერო მწერლობაში კი ადამიანს ხსნის გზას უჩვენებენ და შინაგან თავისუფლებას არ უთრგუნავენ“ (ქართული მწერლობა 1988: 453).

მიგვაჩნია, რომ ტბელ აბუსერიძის მოღვაწეობის ხანას ვედარ ვუწოდებთ ადრეულ ქრისტიანულს, ვინაიდან ქართულ ლიტერატურაში ამ დროისათვის უკვე ადრეული რენესანსის მოტივები შეინიშნება. შეიძლება უფრო მეტიც ითქვას, რომ XII-XIII საუკუნეების ქართული მწერლობის ღირსშესანიშნავი ნაწარმოებები ძირითადად რენესანსული ხასიათისაა. რენესანსული მოტივები თავისთავად გულისხმობს ანტიკურობისთვის დამახასიათებელი მსოფლმხედველობის წარმოჩენას ჰუმანური პრინციპების დაცვით, როცა ყველაფერი ადამიანური წინა პლანზეა წამოწეული. რენესანსის ეპოქის ფერწერულ შედეგებზე გამოსახული ბიბლიური პირები ღრმა სულიერებასთან ერთად ხორცსავსე, ადამიანური სილამაზის მატარებელნი არიან.

წარმართული ხანის ქართულ ფოლკლორულ პერსონაჟთა მიერ წარმოთქმულ ტაბუდადებულ აღთქმებში მთავარი გმირების (დალის, ალების და სხვათა მიერ) გაისმის ან იგულისხმება მუქარა საიდუმლოს გათქმის შემთხვევაში. მაგალითად, მონადირის ოჯახი სრულად ამოწყდება, თუ მონადირე გაამხელს ნადირობის ქალღმერთთან ან ალთან სასიყვარულო ურთიერთიერთობის საიდუმლოს. ძველადღებულ ბიბლიურ ისტორიებში უფალი აღთქმის დამრღვევებს არამარტო ემუქრება განადგურებით, არამედ ცოდვითდაცემული მაცხოვრებლებით დასახლებულ ქალაქებს სრულად სპობს. ტბელ აბუსერისძე საეკლესიო კანონიკის მცოდნე, თეოლოგიური ცოდნით შეიარაღებული ავტორია, თუმცა, ის ერთი მხრივ იცავს ბიბლიურ და ფოლკლორულ ტრადიციებს, როცა წმინდა გიორგის მუქარას შეულამაზებლად გადმოგვცემს და მეორე მხრივ, ავლენს იმგვარ შემოქმედებით თავისუფლებას, რაც

რენესანსის ეპოქის ხელოვანთათვისაა დამახასიათებელი. შეიძლება ითქვას, რომ მის თხზულებაში წმინდა გიორგის ფოლკლორული სახე მთელი თავისი მრავალფეროვნებითაა წარმოჩენილი.

რატომ უნდა ააშენოს მარტომ წმინდა დიდმოწამის სახელობის ეკლესიები კალატოზმა ბოლოკ-ბასილიმ? „ბოლოკ-ბასილის მარტოობა ამ შემთხვევაში ღმერთთან ერთადერთი და განუმეორებელი ურთიერთობის ფორმაა, ღმერთთან ლოცვითი თანაყოფის ხელშემწყობი პირობაა. ასევე ყურადსაღებია, ის ფაქტიც, რომ „ახალ აღთქმაში, იოანე ღვთისმეტყველის გამოცხადების წიგნში არის ადგილი, სადაც ნათქვამია, რომ ბოლო ჟამს ყოველი ადამიანი მიიღებს სახელს, რომელიც მხოლოდ მას და ღმერთს ეცოდინებათ, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ღმერთსა და ყოველ ცალკეულ ადამიანს შორის არსებობს განუმეორებელი, ერთადერთი დამოკიდებულება“ (მეტროპოლიტი ანტონ სუროჟელი). საგულისხმოა, რომ წმინდა გიორგისა და კალატოზს შორის დგება გულწრფელი, სულიერი საუბარი, რაც ბოლოკ-ბასილის სიწმინდის მიმანიშნებელია. ამ უშუალოდ სიმბოლოდ მოიაზრება კალატოზის მოკრძალებული შეთამამება წმინდანთან, როდესაც ეს უკანასკნელი მას ტაძრის აშენებას უბრძანებს: „ჰოი წმიდაო გიორგი, რაიმე ვყო საწყალობელმან და ყოველთა უბადრუკმან? პირველად ვითარ შესაძლებელ არს ჩემთა მიერ ოდენ ხელთა აღშენებად ტაძრისა შენისაჲ. რომელი სოფლის დასაბამითგან არაოდეს ვისგან ქმნილ არს“. ჩანს, რომ კალატოზი წმინდა მლოცველია“ (ჩიკვაძე 2009: 158).

თხზულება გამოირჩევა აღმზრდელობითი და ტროპოლოგიური მნიშვნელობის ხაზგასმით. წმინდა გიორგი „სწავებით განაძლიერებს“ ბოლოკ-ბასილის. თითოეული სასწაული ზნეობრივი მაგალითის ხასიათს იღებს და მთავრდება მორალური შეგონებით, რითაც ნაწარმოები ფოლკლორულ ტექსტებს უახლოვდება. „წმინდა გიორგის ახალ სასწაულთა“ ავტორის სიახლოვე ხალხურ სამყაროსთან იმდენად დიდია, რომ ჰაგიოგრაფიულ თხზულებაში ჩნდება კარნავალიზების ელემენტები. ამ მხრივ საინტერესოა მოქმედ პირთა ნართაული სახელები – ბოლოკ-ბასილი (ზღრ: ბოლოკა), „პონილი“, „კუანილი“, ხარის სახელები „პირქუში“ და „ქურდა“. ნაწარმოებში ვხვდებით წმინდა გიორ-

გის მხიარულებასაც, მაგალითად, „ლალობას“: ის ქვის განაპობში ჩააყენებს ბოლოკ-ბასილის და იქეთ-აქეთიდან ქვებს შემოაჭერს, ბოლოს კი გაუშვებს და შეაგონებს მას: „წმიდამან რეცა სიცილისა სახედ და ლალობისა განზიდნა მას განაპებსა ქვათასა და ჰრქუა: აღმოხედ და ნუ ხარ მოწყინარე მსახურებისა ჩემისა და სრულქმენ ტაძარი ჩემიო“ (ცინცაძე 2019: 54).

ჩვენი ყურადღება მიიპყრო ორმა ეპიზოდმა: 1. წმინდა გიორგი მშენებელ ბოლოკ-ბასილის ჩვილის ხმით „ბაჩილოდ“ უხმობს. სალიტერატურო კრიტიკაში აღნიშნული პასაჟი ქრისტეს მამაშვილურ დამოკიდებულებაზე მითითებად აღიქმება მორწმუნეთა მიმართ. კორინთელთა მიმართ ეპისტოლეში წმინდა მოციქული პავლე ქრისტიანობაზე ახლადმოქცეულებს მიმართავს: „ხოლო მე არ შემეძლო, ძმებო, ისე მელაპარაკა, თქვენთან, როგორც ხორციელებთან, არამედ, როგორც სულიერებთან, როგორც ჩვილებთან ქრისტეში“ (I კორ. 3, 1-3).

თუმცა, აღნიშნული მხატვრული ხერხის გამოყენებით, როდესაც წმინდა გიორგის ჩვილის ხმით საუბრის შესახებ მოუთხრობს მკითხველებს, ტბელ აბუსერიძე ემსგავსება რენესანსის ეპოქის ხელოვანთ, რომელთაც ღვთისმშობლის, იესოს და სხვა ბიბლიურ პირთა ღვთაებრივი დიდებულების გადმოცემა შეძლეს ფერწერასა თუ ქანდაკებაში უბრალო, ყოფით ფონზე მათი ცხოვრებისეული ეპიზოდების ასახვით. ხელოვნებათმცოდნეები აღნიშნავენ, რომ ჩვილი იესოს გამოსახვა შიშვლად, მადონების სათუთი დედობრივი გრძნობების გამოსახვა, ჯერ კიდევ ადრეული რენესანსის ეპოქიდან იწყება და ბიზანტიური სტილის ერთგვაროვანი გამოსახულებების ნაცვლად მკვიდრდება სახვით ხელოვნებაში. ეს კი აიხსნება აღორძინების ეპოქაში ანტიკური კულტურის „ხელახლა დაბადებით“, ანთროპოცენტრიზმისადმი განსაკუთრებული ინტერესით. „ჩვილი იესოს და მადონას ბიზანტიური სტილის ერთგვაროვანი გამოსახულებების მაგივრად, აღორძინების ეპოქაში დაიწყეს კომპლექსური, რეალობასთან მიახლოებული და ორგანული რელიგიური სცენების შექმნა“ (მაჭარაშვილი ირაკლი, მადონა და ყრმა იესო ადრეული რენესანსის იტალიაში, Akademia, pdf, 30.10. 2020, 2:58).

როგორც ეგზეგეტიკურ ლიტერატურაშია აღნიშნული, ღმერთის დაჭიდება იაკობთან, უფლის ადამიანისადმი მამაშვი-

ლური სიყვარულის გამოვლინებაა. ტბელ აბუსერიძის თხზულებაში მსგავსი პასაჟია წმინდა გიორგის ხუმრობით „ბაჩილოთი“ მიმართვა ბოლოკ-ბასილისადმი. ქართველი ჰაგიოგრაფი, რომელიც ადრეული რენესანსის ეპოქაში მოღვაწე სასულიერო პირია, რენესანსული კულტურის ერთ-ერთ აქტიურ წარმომადგენლად გვევლინება. ტბელ აბუსერისძე ადრეული აღორძინების ეპოქის შემოქმედია და, რა თქმა უნდა, აღნიშნული ეპოქის კულტურული-ტიერატურული ტენდენციების გულწრფელად, უშუალოდ, ყოველგვარი ხელოვნურობისგან თავისუფალი მწერლური ოსტატობით გამომხატველი.

საგულისხმოა აგრეთვე ეპიზოდი, როდესაც წმინდა გიორგი ბასილის ეჩვენება გველის სახით, რაც ასევე წარუშლელ შთაბეჭდილებას ტოვებს მკითხველზე. გველის სიმბოლურ-მითოლოგიური სახე სრულებით მოულოდნელად ჩნდება წმინდანთან მიმართებით. წმინდა გიორგი, ძირითადად სასულიერო ლიტერატურასა და საეკლესიო ფერწერაში, გველემაპთან მებრძოლ მეომარ მხედრადაა წარმოჩენილი. ცნობილია, რომ გველი/გველემაპი ძველი და რთული მითოლოგიური სახეა. კავკასიური მითოლოგიის მიხედვით, გველემაპის სამყოფელი მაღალი მთის მწვერვალია (სიხარულიძე 2006: 180). თხზულების მიხედვით, გველის სახემიღებული წმინდანი ბოლოკ-ბასილის უცხადებს, რომ ის მაღლა მთიდან მოდის. მთა კი მითოლოგიაში მიწისა და ცის შემაკავშირებელი სიმბოლოა.

იზადება კითხვა: შეიძლება თუ არა ეს გადმოცემა, რომელსაც ტბელ აბუსერისძე მოგვითხრობს, რეალურ ამბად მივიჩნიოთ? აღსანიშნავია, რომ თანამედროვე ყოფაშიც დასტურდება ამგვარი მოვლენა. საბერძნეთში, კუნძულ კეფალონიაზე, ღვთისმშობლის მიძინების დღესასწაულზე, ტაძარში გველები მომლოცველებთან ერთად შედიან. თუ რატომ ხდება ასე, ამის შესახებ ხალხში დაცული თქმულება მოგვითხრობს: სოფელ მარკო პოლოში, სადაც ახლა სამლოცველოა, ადრე ღვთისმშობლის მიძინების დედათა მონასტერი ყოფილა. მეკობრეთა მოულოდნელი თავდასხმით შეშინებულ მონაზვნებს ღვთისმშობლისათვის გულმხურვალე ლოცვით უთხოვიათ მათი ღირსების დაფარვა. მეკობრეებს ალყაფის კარი შეუმტრევეიათ, იქ გველებად ქცეული მონაზვნები დახვედრიათ და თავზარდაცემულნი გაბრუნებულან. მარიამის

მიძინების დღესასწაულზე, წინა საღამოდან შხამიანი გველები ჩამოდიან მთიდან, ესწრებიან ლიტურგიას, მოწმუნეებს არაფერს ერჩიან და შემდეგ კვლავ ბრუნდებიან მთაში..

ქართული ხალხური გადმოცემებიდან წმინდა გიორგის კავშირზე გველის სახესთან შეგვიძლია გავიხსენოთ თქმულებები ატოცის წმინდა გიორგის ეკლესიაზე და ასევე, ლეჩხუმში ხვამლის მთაზე, გველეშაპის გამოჩენის შესახებ.

გადმოცემის მიხედვით, შვიდ წელიწადში ერთხელ გველეშაპი ჩამოდიოდა და ატოცის წმინდა გიორგის ეკლესიას შემოეხვეოდა ხოლმე. ზედ კარებთან პირში კუდი ედო. ხალხის შესვლა-გამოსვლის დროს პირიდან კუდს გამოიღებდა და ხალხს ატარებდა. ძველები ამბობდნენ, თვითონაც ლოცულობდაო, „ლურჯად იდგაო“. მას მაგარი ქერქი ჰქონია. იგი სამ დღე და ღამეს დარჩებოდა, ტყავს გაიძრობდა და გაქრებოდა... ხალხს ეკლესიასთან მოსვლის დროს ხალხს საწვიმარი ღრუბლის სახითაც ეჩვენებოდა, ამ დროს ძლიერ გაავდრდებოდა. ახლაც, როცა დიდი და შავი საწვიმარი ღრუბელი ჩანს ცაზე, გველეშაპი მოდისო, იტყვიან მოხუცები. რაც შეეხება გველეშაპის ტყავს, თუ ვინმეს მუნი დაემართებოდა, მისი ნახარშით იბანდა ტანს. მსგავს ამბავს ჰყვებიან შუბნურის სალოცავზე, სადაც ეკლესიის გალავანს შემოხვევია, შესავედრებელი ჰქონია ხატთან, ხალხს არ ერჩოდა. 3-4 დღე ყოფილა, მერე წასულა (სიხარულიძე 2006: 186-187).

საქართველოში გველეშაპის ფუნქცია ამინდის გამგებლობისა შეითვისეს ელიამ და წმინდა გიორგიმ. მაგ., ამინდის გამოთხოვის რიტუალის ადგილი საელიაოს ანუ ელიას სახელობის მთასთან ახლოსაა, ხოლო თუშები კლდის თაყვანისცემის წესს ატარებდნენ ილია წინასწარმეტყველის (იგივე ელიას) დღეს.

სინკრეტული რწმენის თვალსაჩინო ნიმუშია ლეჩხუმში ხვამლის მთა, რომელიც წმინდა გიორგის საბრძანებელია. აქ მისი ტაძრის ნანგრევებია და ძველად სამონასტრო ცხოვრებაც ყოფილა. ამის მიუხედავად, ხვამლის მთასთან ბევრი წარმართული რწმენაა დაკავშირებული. ხალხის წარმოდგენით, აქ უკვდავი გველეშაპია, რომელიც წყაროსთან წევს. ხვამლის მთა ამინდს და აქედან გამომდინარე, წყლის სიუხვესაც განსაზღვრავდა ლეჩხუმში. თუ ხვამლი ფეხგასულს (ე.ი. მარტში) პირველად დეირუხუნებს (დაიქუხებს), კარგი მოსავლიანი წელი იქნებაო. ხვამლის

მთა ტაროსის ღვთაების საბრძანებელი იყო ადრე, „ხვამლობის“ რიტუალი 20 ივლისს – ელიობის დღეს იმართებოდა. სხვა ინფორმაციით, ეს დღესასწაული მოძრავია (სიხარულიძე 2006: 189-190).

როგორც ქეთევან სიხარულიძე აღნიშნავს: „გველეშაპის მოკვლა შეუძლია მხოლოდ მის წიაღში გაზრდილ, მის ძალას ნაზიარებ გმირს, ქართული ანდაზა გვეუბნება; „ხეს უთქვამს, ნაჯახი ვერაფერს დამაკლებდა, შიგ რომ ჩემი გვარისა არ ერიოს“. ამ არქექტიპის გვიანდელი ვარიანტიაა ღმერთის შვილობილი (ნათლული) ამირანის ამბოხი ნათლიის წინააღმდეგ. ეს მოდელი მოქმედებს ძველ კოსმოგონიებში, სადაც ღმერთების ახალი თაობა ებრძვის მშობლებს, ვისგანაც მიიღო სიცოცხლე და ღვთაებრივი ძალმოსილება, მაგრამ ამგვარ ქმედებას კოსმოგონიური აქტი ამართლებს, რადგან ამით ეძლევა დასაბამი სამყაროს შექმნას. მითოსურ-რელიგიური წარმოდგენების შეცვლამ კანონზომიერად გამოიწვია როლების ინვერსია და ჩამოყალიბდა გველთმებრძოლობის კლასიკური მოდელი, თუმცა მან არქაული მითოსის რუდიმენტები მაინც შეინარჩუნა და კავკასიურის გარდა, ეს სხვა ხალხთა მითოლოგიაშიც ჩანს (სიხარულიძე 2006: 199). სწორედ როლების ინვერსიის შემთხვევაა წარმოჩენილი ტბელ აბუსერისძის თხზულებაში, სადაც წმინდა გიორგი მშენებელს გველის სახით ეჩვენება.

ტბელ აბუსერისძის „სასწაულნი წმიდისა გიორგისნი“ ქართული ეთნოგრაფიის მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს. ვახტანგ შამილამე აღნიშნავს, რომ თხზულებაში 30-მდე სამშენებლო ტერმინია დასახელებული. მაგალითად, ასეთებია ხურო და გალატოზი, ქვის აღმოკაფვა, ქვის კაზმვა, კირის შთასხმა, კირის ზელა, მუშაკობა და ა.შ. აღსანიშნავია ის ტერმინებიც, რომლებიც ქვით ხუროთა, ანუ ქვის დამამუშავებელთა სხვა კატეგორიაზე მიგვანიშნებს. ზოგი ქვის მხდელი იყო, ზოგი ქვის მკვეთელი და გამომკვერელი, რომელთაც ორნამენტის ამოკვეთაც ეხერხებოდათ. ყველა ამ პროფესიის ქვის ხელოსანთა (ქვითხუროთა) საქმიანობის გამომხატველი უნდა იყოს თხზულებისეული „ქვის მქმნელი“, „ქვის მუშაკნი“ თუ „მუშაკობით მოქმედნი“...(აბუსერისძე ტბელი 1999: 102). ტბელ აბუსერისძის თხზულების მიხედვით ნათელია წმინდა დიდმოწამე გიორგის ძალმოსილებისადმი ქართველთა,

მათ შორის, ბოლოვ-ბასილისა და მისი ოჯახის წევრების მოწიწება და თავყვანისცემა.

ტბელ აბუსერიძე, როგორც ავტორი, ერთი მხრივ, იცავს ჰა-გიოგრაფიის კანონიკას და მეორე მხრივ, სრულ თავისუფლებას ამჟღავნებს, როგორც წმინდა გიორგის სასწაულების პირუთვნელად აღმწერი, რენესანსის ეპოქის მწერალი. სწორედ ამიტომ არის დაუვიწყარი მკითხველებისათვის წმინდა გიორგის ფოლკლორული სახე ტბელ აბუსერიძის თხზულების – „სასწაულნი წმიდისა მთავარმოწამისა გიორგისნის“ – მიხედვით.

დამოწმებანი

აბუსერისძე ტბელი 1999: *აბუსერისძე ტბელი, 800*, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი, თბილისი: გამომცემლობა „ჭოროხი“, 1999.

სიხარულიძე 2006: სიხარულიძე ქ. კავკასიური მითოლოგია, თბილისი: გამომცემლობა „კავკასიური სახლი“, 2006.

ქართული მწერლობა 1988: ქართული მწერლობა. ტ. 3. თბილისი: გამომცემლობა „ნაკადული“, 1988.

ჩიკვაძე 2009: ჩიკვაძე ნ. *ღმერთში მყოფობის განცდა წმ. ტბელ აბუსერისძის „სასწაულნი წმიდისა გიორგისნის“ მიხედვით*, საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ტბელ აბუსერისძის სახელობის უნივერსიტეტი, სხალთის ეპარქია, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ტბელობა“. 2009 წლის ოქტომბერ-ნოემბერი, გამომცემლობა „სეზანი“

ცინცაძე 2019: ცინცაძე მ. *ზოგიერთი საკითხის გააზრებისათვის ტბელ აბუსერისძის შემოქმედებაში*, საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ტბელ აბუსერისძის სახელობის უნივერსიტეტი, სამაგისტრო ნაშრომი, ხიჭაური, 2019.

წმ. გრიგოლ ფერაძე 2012: წმ. გრიგოლ ფერაძე, თხზულებათა კრებული, წიგნი პირველი, ბერმონაზვნობის ისტორიისათვის საქართველოში, ქართული ეკლესიის უძველესი ისტორია, გამოსაცემად მოამზადა, შესავალი წერილი და დამატებითი შენიშვნები დაურთო დავით ყოლბაიამ. ვარშავა: ვარშავის უნივერსიტეტი, 2012.

ინტერნეტწყაროები

ირაკლი მაჭარაშვილი, *მადონა და ყრმა იესო ადრეული რენესანსის იტალიაში*, pdf, Academia

საქართველოს პარლამენტთან არსებული ჰერალდიკის სახელმწიფო საბჭო, www.gov.ge